

ביאור סוגי' בפרשה מהרב אברהם גוטל ר"י דביר הקדש

אימתי ומדוע נצטוו על בניית המשכן

א. לפי סדר הפרשיות נראה ברור שהציווי על בניית המשכן וכליו קדם לחטא העגל שהרי נצטוו על כך בפרשות תרומה תצווה וחטא העגל נמצא בפרשת כי תישא אך מאידך ידוע שהמשכן בא ככפרה על חטא העגל כעת לא מצאתי מפורש חוץ מבשלה"ק ויק"פ ואיך שייך לצוות על כפרה כשהחטא עדיין לא נעשה אתמהה ואשר מוכח מזה שנצטוו רק לאחר חטא העגל א"כ אנו נכנסים לסוגיית ידיעה ובחירה ועיין בזה אך אכ"מ ורש"י כ' כי תשא עה"פ ויתן אל משה במפורש שהציווי על המשכן הי' לאחר חטא העגל וחייבים א"כ לדחוק שהכלל שאין מוקדם ומאוחר בתורה הוא גם בפרשות שלימות ושני פרשות שלימות אינם במקומם אך יש שם הערה שאפשר והציווי למרע"ה הי' לפני שעלה להר רק למעשה היות והתעכב שם עד לאחר יו"כ לכן רק אז מסר להם הציווי אף שהי' יכול למסור בי"ז בתמוז אם לא חטאו בעגל וא"כ הכל כסדר.

ב. הנה כבר הבאתי בעבר את דברי הגאון בשה"ש שהסיבה שנצטוונו מצות ישיבה בסוכה בט"ו תשרי ולא בניסן היא דהרי הסוכה היא זכר לענני הכבוד שהיו ביציאת מצרים ופסק הב"ח ס' ה' מובא שם במ"ב שם סק"ט שישי לכוון זאת כשאוכלים כזית ראשון בסוכה ולמד זאת מהפסוק למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתו את בני"י בהוציא אותם מארץ מצרים דומיא דציצית דיש לכוון בעטיפתה לזכור את כל המצוות לעשותם ש"ע ה' ח' וילפינן זאת מדכתיב למען תזכרו את כל מצוות ה' נעשיתם אותם מ"ב שם וכן בהנחת תפילין דיש לכוון בהם ס"ה ה' יחוד ה' ושבחזק יד הוציא ה' אתנו ממצרים ומנא דיש להי"ת כח בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו דנאמר למען תהי' תורת ה' בפיך כי ביד חזקה וכו' סק"ט א"כ יותר ראוי הי' לישיב בסוכה בחודש ניסן ולא בתשרי והטור פי' דכו"ע יוצאים באביב לחוץ ולא יהא מינכרא מלתא שלשם מצווה הוא יוצא לכן אנו מחכים לסוף הקיץ שכבר לפעמים אפי' הוא זמן גשמים ורק אז אנו יוצאים זה מראה יותר את הזכר לענני הכבוד אך ביאר הגאון שהנה נצטוו על עשית המשכן למחרת ירידת מרע"ה מהר סיני ביו"כ כלו' בי"א תשרי והם הביאו אליו נדבה בבוקר בבוקר הרי לן י"ב וי"ג, ובי"ד הוציאו קול במחנה אל יעשו עוד למלאכת הקודש וערכו ספירת מלאי - פרשת פקודי - והעמידו את עושי המלאכה והתחילו לבנות את המשכן בט"ו תשרי לכך יושבים בסוכה אז. והוספתי ע"כ בס"ד דהנה עיקר ישיבתנו הייתה ב'ענני סוכות' דבהם ישבנו ט"ל שנים יותר מ'ענני פסח' שישבנו בהם רק ג' חדשים עד י"ז בתמוז שבו התרחש חטא העגל ומאז היו ללא ענני הכבוד עד סוכות שאז חזרו. [ונכבר כתבתי שהתקשיתי איך היו מותרים בעשיית מלאכה הרי אין מלאכת המשכן דוחה וצ"ל דאיסורי יו"ט נתנו רק לאחר בניית המשכן הגה"צ ר"ש ברעוודא זצוק"ל בשם הריב"ש].

עכ"פ מדבריהם ברור שנצטוו על המשכן רק לאחר חטא העגל.

ג. מאידך הרי ידועים דברי חז"ל תנחומה נשא כ"ד עה"פ ויהי ביום כלות משה שנתאווה הי"ת שיהא לו בית דירה בתחתונים ושם במדרש מבואר איך ע"י חטאי האנושות אדה"ר קין אנוש דור המבול והפלגה סדום ופלשתים עלתה השכינה מרקיע לרקיע ואיך ע"י אבות האומה וצדיקי הדורות אברהם יצחק ויעקב לוי קהת עמרם ומשה ירדה חזרה לארץ וזה התרחש ביום כלות משה להקים את המשכן ומסיים המדרש זה משאה"כ באתי לגני שה"ש ה' א' הגן בו התאווה הי"ת שיוכל להיות בו.

ד. וידועים דברי הרמב"ן בהקדמתו לספר שמות וכל שם דהנה חז"ל קוראים לספר שמות ספר הגאולה ולכן מתחיל הספר בכמה פסוקים שבנ"י היו במצריים ואז מאריך לספר על השעבוד ואח"כ באריכות מופלגת ומפורטת על הגאולה. רק דא"כ קשה מדוע לא הסתיים הספר בפ' בשלח שאז המצרים טבעו ונצלו מהם לעולם ואם שעדיין לא נכנסו לארץ אז אה"נ והי' צריך לסיים את הספר כשיהושע הכניסם לארץ... ומבאר הרמב"ן שהנה עיקר הגלות היא גלות

הרוחנית כשירדו למ"ט שערי טומאה תחת אשר הייתה השראת השכינה אצל האבות הקדושים שאצלם התברכה העיסה והי' נר דלוק מע"ש לע"ש והי' ענן קשור על האהל וק"ק מהמדרש הנ"ל שמשמע שאצל אבותינו עדיין לא ירדה השכינה לעולמינו עד מרע"ה וצ"ב עכ"פ וכשנבנה המשכן הנה חזרו למעלת האבות וזכו להשראת השכינה שהרי נתברכה העיסה -בלחם הפנים שנאמר בו 'יש אוכל ושבע ויש אוכל ומותיר' קידושין נג. ונר דלוק הי' הנר המערבי שבמנורה שדלק מערב עד ערב וגם הי' הענן קשור על האהל כפי שכ' בפסוק האחרון בפ' פקודי כי ענן הי' על המשכן יומם. א"כ פסוק זה הוא ההוכחה שעם ישראל נגאלו בפן הרוחני שהיא היא עיקר הגאולה לכן ממשיך ספר שמות עד סוף פ' פקודי ולא נעצר בפ' בשלח ואין צריך את המשך הסיפור בכניסתם לארץ כי אז רואים שנגאלו עד כדי שחזרו למעלת אבותם.

עכ"פ מכ"ז מוכח שהתכנית לבניית המשכן הייתה מתחילה וללא קשר לתיקון ולכפרה לחטא העגל.

ה. גם ביאר הרמב"ן בתחילת פרשתן שהרעיון בבניית המשכן הוא ההמשכיות של מעמד הר סיני שבו היתה השראת השכינה בגלוי ובמשכן היתה השראת השכינה יותר בסתר כי בהר סיני כולם ראו שהי"ת מדבר מההר משא"כ במשכן נאמר וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת מבין שני הכרובים סוף פ' נשא א"כ משמע שזה המשך למעמד הר סיני ולא ככפרה לחטא העגל.

ו. מה עוד הרי ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתם לארץ סנהדרין ל... ולבנות להם בית הבחירה וכי לרש"י ודעמי' לא היתה לבו"ע תכנית כזו הרי יש את קרבנות יו"כ שצריך להכניסם לפני ולפנים ואם אין קה"ק היכן יניחו את קטורת ה'דקה מן הדקה' אתמהה.

ז. ולפמש"כ שבוע שעבר שהסיבה למ' יום הנוספים הייתה ללמוד תורה חדשה של בעלי יצה"ר של אדה"ר לאחר החטא אולי יש ליישב שאה"נ ונאמרו מצוות חדשות לגמרי ואולי במצוות של המ' יום הראשונים לא הי' צורך בכפרה של קה"ק והי' מספיק לקרבנות במה גדולה או קטנה דחזרו למדרגת אדה"ר קודם החטא שהיציאה הי' רק חיצוני וצ"ע.

ח. וראיתי לתרץ שאה"נ וברור שמראש התכנית הייתה שיבנה ביה"ק כגמ' בסנהדרין וכל המחלוקת היא רק ביחס למשכן הזמני האם גם הוא הי' בתכנית המקורית או שמא המשכן הגיע רק בתור תיקון לחטא העגל. שרש"י ודעמי' אוחזים שאה"נ המשכן הגיע רק כתיקון לחטא העגל אבל גם ללא ציווי על בניית המשכן ברור שהיו מצטווים על בניית ביהמ"ק לאחר ירושה ונחלה. ולכאורה יש להוסיף בזה דהנה אם לא היו חוטאין בעגל הרי היו נכנסים לארץ דרך שלושת ימים' ואולי גם היו כובשים ומנחילים את כל יושבי הארץ תוך זמן קצר ומיד בונים את ביה"ק. רק שלאחר שחטאו בעגל כבר הגיע אח"כ המרגלים והתעכבו ועיין בזה דאם לא היו מתעכבין עד ר"ח ניסן ונוסעים מיד אולי לא היו המתאוננים והמרגלים ושוב לא הי' צריך למשכן וא"כ זה נכנס לסוגיית ידיעה ובחירה דכיון והי"ת ידע שיתעכבו מ' שנה שוב חייבים את המשכן וממלא הוא תיקון למה שחטאו בעגל ודו"ק.

ט. אך לרמב"ן סדר הדברים הי' שצריך את המשכן בדרך של לכתחילה כהמשך ישיר למעמד הר סיני שלא יהא הפסק להשראת השכינה. ולכן הציווי ניתן ללא קשר לחטא העגל עוד קודם עליתו להר סיני.

ואולי יש מקור קצת לדבריו מרש"י על הגמ' תענית כ"א: הדנה עד מתי קדושת המשכן והר סיני ואומרת הוגללו היריעות זבים מותרים ופרש"י שם ובביצה ה: שנעלה הענן מהר סיני רק בא' ניסן או בכל אייר בשנה השני' כשעם ישראל עזב את הר סיני ע"ש וצריך להתיישב בכונת רש"י עכ"פ משמע שהשכינה לא עזבה את ההר עד שהי' לה מקום במשכן.

והי"ת יזכנו לותחזנה עינינו בשובך לציון ברחמים בב"א